

Kulturutskottets yttrande

1981/82:3 y

över proposition 1981/82:129 om stöd till taltidningar jämte motioner

Till konstitutionsutskottet

Genom beslut den 1 april 1982 har konstitutionsutskottet berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1981/82:129 jämte motioner.

Propositionen bygger på förslag som utredningen om dagstidningar för synskadade har lagt fram i betänkandet (Ds U 1982:2) Dagstidningar för synskadade.

I syfte att få till stånd en utbyggd verksamhet med talutgåvor av dagstidningar förordas i propositionen att statsbidrag härför skall kunna utgå till tidningsföretag. För budgetåret 1982/83 föreslås att ett belopp om 10 milj. kr. skall anvisas. I propositionen anges vissa riktlinjer för stödet. Dessa gäller främst urvalet av tidningar, taltidningarnas innehåll och val av distributionsform. Med hänsyn till det begränsade medelsutrymmet och det övergripande syftet med stödverksamheten att möjliggöra en bred spridning över landet av taltidningar, kan statsbidrag enligt propositionen normalt inte beviljas för utgivning av mer än en taltidning inom ett utgivningsområde. Det statliga stödet bör i första hand avse kostnader för den tekniska framställningen och distributionen av taltidningar. En särskild prenumerationsavgift för taltidningar motsvarande priset för den tryckta tidningen ställs som villkor för erhållande av statsbidrag. Frågor om statsbidrag föreslås under en övergångstid prövas av en särskild kommitté som även skall bedriva visst utrednings- och utvecklingsarbete.

Propositionen har föranlett sex motioner, nämligen

1981/82:2205 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar att urvalet av dagspress utgiven som taltidning bör ske utifrån principen om mångfald och valfrihet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om en handlingsplan med inriktning att inom två år uppnå målet att all dagspress utges som taltidningar,

1981/82:2376 av Stina Andersson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om ändring i lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk så att tillämpningen av lagen inte kan förhindra taltidningar av nu aktuellt slag,

1981/82:2377 av Nils Carlshamre (m) vari yrkas att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:129 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående fortsatt utbyggnad av dagstidningsutgiv-

ning för synskadade och andra informationshandikappade,

1981/82:2378 av Hilding Johansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stödet till taltidningar i ett inledningsskede,

1981/82:2379 av Göthe Knutson (m) och Anders Gernandt (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna att det i riktlinjerna för kommitténs arbete icke skall ingå något omfattande utrednings- och utvecklingsarbete samt att kommitténs administrativa resurser begränsas till 1,5 personår,

1981/82:2380 av Göthe Knutson (m) och Anders Gernandt (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att anta det i motionen föreslagna tillägget till 18 § upphovsrättslagen.

Kulturutskottet tar i det följande främst upp frågor med en klar anknytning till utskottets intressområde, nämligen urvalet av tidningar och annonsmaterial i radiosänd dagstidning.

Urvalet av tidningar som kan erhålla bidrag bör enligt propositionen ske så att man åstadkommer bästa möjliga hushållning med de begränsade resurser som står till förfogande. Målsättningen att så många synskadade som möjligt skall få tillgång till någon dagstidning prioriteras framför önskemålet att den enskilde synskadade skall kunna välja mellan olika lokala tidningar.

Önskemål om mera generösa regler för det statliga stödet till taltidningar förs fram i motionerna 2205 (vpk) och 2377 (m). Enligt den först nämnda motionen bör riksdagen göra ett uttalande om att urvalet av taltidningar bör ske utifrån principen om mångfald och valfrihet. Vidare förordar motionärerna att en handlingsplan skall upprättas med sikte på att inom två år all dagspress skall utges som taltidningar. I motion 2377 kritiserar regeringsförslaget bl. a. med hänsyn till att de synskadade inte kommer att fritt kunna välja tidning. Motionären erinrar om att diskussionerna inom Synskadades Riksförbund har visat att intresset för taltidningar främst rör lokala dagstidningar. Den fortsatta utbyggnaden med utgivning av dagstidningar för synskadade bör, anser motionären, inriktas på att ett fritt tidningsval skall bli möjligt för såväl synskadade som andra informationshandikappade, exempelvis begåvningshandikappade.

Principerna för urval av tidningar som kan erhålla bidrag accepteras inte i motion 2378 (s). Motionärerna menar att det är viktigare att man i inledningsskedet inom ramen för de begränsade resurserna gör ett sådant urval att olika slags tidningar finns representerade som taltidningar. Så bör olika politiska åsikter och skiljaktig periodicitet vara företrädda liksom skiftande spridningsområden och hushållstäckning. Möjligheten för den enskilde att välja bland olika slags tidningar bör inte prioriteras bort. Vidare anför motionärerna att stödverksamheten i ett inledningsskede inte bör bindas av alltför detaljerade regler. Yrkandet i motionen innebär att riksdagen som sin mening skall ge till känna för regeringen vad motionärerna anført om stödet till taltidningar i ett inledningsskede.

Utskottet vill understryka vikten av att de synskadade får bättre möjligheter att ta del av den information och de opinionsyttringar som lämnas av dagstidningarna. Det i propositionen föreslagna statliga stödet till verksamheten med taltidningar bör därför ses som ett första steg mot en mer utbyggd verksamhet med taltidningar. Härför fordras dock som också föredragande statsrådet framhåller gemensamma ansträngningar från såväl det allmännas som tidningsbranschens sida.

När det gäller principerna för urval av bidragsberättigade tidningar har utskottet i och för sig förståelse för de synpunkter som läggs fram i motion 2378 (s) och till dels anges i motion 2205 (vpk).

Det är angeläget att synskadade får tillgång till olika lokala tidningar och härigenom bl. a. får möjligheter att ta del av det lokala kulturutbudet. Med de begränsade resurser som f. n. står till förfogande kommer dock svåra avvägningar att behöva göras mellan olika önskemål vad gäller urval av taltidningar som kan få stöd. Utskottet förutsätter att den kommitté som skall svara för handläggningen av stödet kommer att utöver att söka tillgodose ambitionen att nå så många synskadade som möjligt även söka åstadkomma en så god spridning som möjligt beträffande såväl politisk tendens, utgivningsfrekvens som spridningsområde samt härvid ta hänsyn till lokala förhållanden. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att kommittén enligt propositionen även skall bedriva det ytterligare utrednings- och utvecklingsarbete som erfordras för att en verksamhet med taltidningar skall etableras, bl. a. genom att väcka intresse hos tidningsföretagen att själva ta initiativ till en sådan verksamhet.

Det är enligt kulturutskottets mening angeläget att de synpunkter på fördelningen av stödet som här angivits beaktas av konstitutionsutskottet.

En viktig fråga när det gäller radiotaltidningar är om dessa skall få innehålla annonsmaterial. Den nuvarande lagen (1981:508) om radiotaltidningar tillåter inte återgivning av annonsmaterial. Den ändring i lagen som föreslås i propositionen innebär att annonsmaterial får sändas om ljudet är förvrängt eller innehållet kodat. Högst hälften av sändningstiden vid ett sändningstillfälle får användas för annonsmaterial ur förlagan.

Vid sin behandling våren 1981 av förslag till ny lag om radiotaltidningar diskuterade utskottet (KrU 1980/81:7 y) ingående om annonsmaterial skulle kunna ingå i radiotaltidningar och anslöt sig till regeringens ståndpunkt.

Nu föreliggande förslag bygger på de synpunkter som utredningen fört fram, nämligen att annonsförbudet utgör ett hinder mot att i taltidningar fullvärdigt återspegla innehållet i den tryckta tidningen. Annonser är enligt föredragande statsrådets mening en väsentlig del av dagstidningarnas information. Han anser att tillgången till sådan information inte bör vara beroende av distributionsformen. Den bör alltså i princip vara öppen även för taltidningens mottagare. Undersökningar som har gjorts visar att det bland de synskadade finns ett stort intresse för annonsmaterial, främst

då special- och säsongerbjudanden samt evenemangstips.

Utskottet har ingen erinran mot att annonsmaterial får förekomma i radiosänd taltidning under de förutsättningar som har angivits i propositionen. I det läge som nu föreligger finns det ingen anledning för riksdagen att göra ett uttalande enligt motion 2377 om att något annonsförbud inte skall gälla för radiodistribuerade tidningar.

Vad som anförts och föreslagits i propositionen har inte gett utskottet anledning till andra uttalanden än som framgått av det föregående.

Stockholm den 22 april 1982

På kulturutskottets vägnar

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Tore Nilsson (m), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Lars Ahlmark (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s), Elisabeth Fleetwood (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp) och Marie Nordström (fp).